

Hevonen kaipaa virikkeitä ulkoilualueellaan

HELENA JANSSON ja HÅKAN JANSSON, Maatalouden tutkimuskeskus

Hevoset ovat laiduntavia laumaeläimiä. Niiden käyttäytymistä ohjaavat lauman jäsenten välillä vaikuttavat voimakkaat tunnesiteet ja hierarkkinen arvojärjestelmä. Alempiarvoisella hevosella tulee olla aina riittävästi tilaa väistää ylempiarvoista. Virikkeelliset, isot alueet, missä on vaihtelevaa maastoa ja kasvillisuutta, houkuttelevat hevosia liikkumaan. Liikkuminen on yksi ulkoilun tarkoitus. Kylmällä ja tuulisella säällä sekä paahtavalla helteellä hevosen on päästävä säänsuojaan.

Hevosen ruuansulatuselimistö on kehittynyt ottamaan rehua vastaan pieninä erinä useita kertoja vuorokauden aikana. Vapaana eläessään hevonen käyttää noin 50-70 % ajastaan ruuan etsimiseen ja syömiseen. Se aterioi 10-12 kertaa päivässä. Hevosen pääasiallinen puolustautumiskeino on nopea pakeneminen vaaran uhatessa.

MTT:n hevostalouden tutkimusyksikössä Ypäjällä on seurattu nuorten oriitten ja tammojen ajankäyttöä 1930-luvulla perustetuilla luonnonlaitumilla, joissa on sekä avointa maastoa että metsää. Maapohja on suhteellisen kovapohjaista ja kumpuilevaa. Kullakin 12-15 hevosen laumalla oli käytössään kesän aikana 2-3 lohkoa, joita vaihdettiin tarpeen mukaan. Lohkojen suuruus oli n. 8-10 ha. Hevoset käyttivät laiduntamiseen ja ravinnon etsimiseen 50-63 % ajastaan. Tällöin ne liikkuivat 4-5 kilometriä. Orit liikkuivat enemmän kuin tammat.

Ulkona hevonen on sään armoilla

Puuton, aukea alue ei ole hyvä paikka hevosen pitkäaikaiselle ulkoiluttamiselle. Siihen, miten hevonen kokee lämpötilan, vaikuttaa ilman lämmön lisäksi myös sää. Tuuli lisää ilman pakkasvaikutusta. Jos esimerkiksi ilman lämpötila on +5 astetta ja tuulen nopeus 14 m/s, on pakkasvaikutus -10 astetta. Tuulen nopeus kasvaa tuulensuuntaisissa laaksoissa ja tuulenvastaisilla rinteillä sekä rakennusten välissä. Toisaalta reipas tuulenvire kuumana kesäpäivänä erilaisten ötököiden ahdistuksessa helpottaa hevosen oloa. Hevonen palelee helposti tuulisella ja kostealla säällä, jos karvapeite on kastunut. Kuivaa, aurinkoista ja tyyntä pakkasilmaa tottunut hevonen kestää hyvin. Helteellä ja kovalla auringonpaisteella hevonen tarvitsee varjoisen paikan. Kunnollinen säänsuoja vähentää loimittamisen

tarvetta. Loimi on usein hevoselle epämukava ja hoitajalle työläs.

Metsä suojaa tuulelta ja auringolta

Metsä on hyvä suoja hevosille kylmillä tuulisilla ilmoilla samoin kuin kovalla auringonpaahteella. Tuulen nopeus hidastuu noin puoleen 50 metrin matkalla tiheässä metsässä. Metsän ja aukean maaston reunavyöhykkeellä kasvava monikerroksinen puusto estää tehokkaasti tuulen pääsyn metsän sisään. Säätasuojaksi voi myös rakentaa seinämiä ja vaikkapa kolmiseinäisiä katoksia hevosten käyttöön. Katoksesta on tehtävä riittävän tilava: kahden-kolmen hevosen katoksessa olisi oltava tilaa jo 40 neliömetriä, jotta potkuilta ja vahingoilta vältyttäisiin. Ulkoilualueelta olisi hyvä olla sekä avoimia että puustoisia alueita. Maaperän tulee olla tiivispohjaista ja kimmoisaa, ei vetistä ja upottavaa. Maan kuivatusolot on järjestettävä kuntoon. Hevosryhmällä tulisi olla käytettävissään kaksi, kolme aluetta, jotta maasto voidaan jättää lepäämään ja toipumaan. Metsä, pelto ja erilaiset joutoalueet kannattaa ottaa hevosten käyttöön. Hevonen viihtyy yleensä hyvin ja liikkuu enemmän, jos maasto on vaihtelevaa ja siellä on erilaista kasvillisuutta. Kevyt, verkkainen liikunta on hyvää vastapainoa kovalle valmennukselle ja työlle.

Ulkoilualueet on pidettävä puhtaina

Tutkimusten mukaan erityisesti koko vuoden käytössä olevista hevosten juoksutarhoista tulee merkittäviä ravinnepäästöjä vesistöihin. Huomattava osa sonnasta ja virtsasta joutuu muualle kuin talliin. Ulkoilualueiden puhdistus jätöksistä on tärkeää sekä ympäristön että hevosten kannalta. Ulosteista hevoset saavat jatkuvasti loistartuntoja ja loislääkitystä joudutaan käyttämään usein. Tällöin loiset tulevat vähitellen resistenteiksi käytetyille aineille.

Hevosen sonnassa leviää ympäristöön lääkejäämiä, mikä vahingoittaa maan pieneliöstöä. Hevoset ulostavat yleensä tiettyihin paikkoihin, joista lannat on helppo kerätä pois. Puhdistamaton vessa-alue laajenee ja ulkoilualan hyötytila pienenee. Villihevoset kärsivät harvoin loisista, sillä ne liikkuvat isoilla alueilla eivätkä laidunna lähellä ulosteitaan.

Lisätietoja: Koetoiminta ja käytäntö 1/2000: 5.
sähköposti helena.jansson@mtt.fi
puhelin (02) 760 2201.